

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՈՆԸ ԵՎ ՎԵՆՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԱՆՎԱՆԱԿՈՂՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՀԱՆԴԵՍԸ ՄԱՅՐ ԱՌՈՒՌԻՄ

Փետրվարի 5-ին, հինգշաբթի օր, Մայր Աթոռում ավանդական հանդիսությունը տոնվեց «Սրբոց Վարդանանց զօրավարացն մերոց հազար երեսուն և վեց վկայիցն» տոնը և Վեհափառ Հայրապետի անվանակոչության տարեդարձը:

Զորեքշաբթի, փետրվարի 4-ին, Վեհափառ Հայրապետի հանդիսադրությամբ, Մայր Տաճարում կատարվեց Վարդանանց նախատոնակը: Վեհ ու հանդիսավոր հնչեց «Նորահրաշ պսակաւոր» Վարդանանց գեղեցիկ շարականը, և բոլոր ներկա հավատացյալների հիշողության միջ մի անգամ ևս պայծառացան խնկիլի անունները Եկեղեցու և Հայրենիքի անվեհեր մարտիկների, Ղևոնդյանց քահանաների՝ Հովսեփ կաթողիկոսի, Ղևոնդ երեցի և իր ընկերների, կարմիր Վարդանի, Խորեն Խորխոռունու, Արտակ Պալունու, Տաճատ Գնդունու, Հմայակ Դիմաքսյանի, Ներսիս Քաջբերունու, Վահան Գնդունու, Արսեն Ընծայեցու, Գարեգին Սըրվանձտյանցի և Ավարայրի ճակատամարտում ընկած բոլոր նահատակների, որոնց ընդհանուր թիվը հասնում էր 1036-ի:

Հինգշաբթի առավոտյան, ժամը 11.30-ին, սկսվեց հանդիսավոր սուրբ պատարագը: Ազգային մեծ տոնի առթիվ Մայր Տաճարում պատարագեց Հոգևոր Ճեմարանի վերատեսուչ գերաշնորհ Տ. Հայկազուն սրբազանը:

Ժամը 12-ին, եկեղեցական թափորով, հանդիսավորությամբ Մայր Տաճար առաջնորդվեց Վեհափառ Հայրապետը:

«Հայր Մեր»-ից առաջ քարոզում է պատարագիչ սրբազանը՝ Աբրգ, ով քաջ նիզակակիցը էմ, եթէ հասնալ իցէ ժամանակ

կենաց մերոց սուրբ մահուամբ պատերազմիս, ընկալցուք խնդութեամբ սրտիւ, բայց միայն յարութիւնս քաջութեան՝ վատութիւն մի՛ խառնեսցուք» բնաբանով:

Սրբազանը գեղեցկորեն նկարագրում է Ավարայրի ճակատամարտի սուրբ առավոտը և բովանդակ հայ ժողովրդի վճռականությունն ու քաջությունը՝ կոպիլու «վասն Յիսուայի, վասն Հայրենեաց»:

«Հազկերտը նորեն կուզեր իր թաթը դնել հայ ժողովուրդի խղճին ու հոգիին վրա, կուզեր լռեցնել Հայ Եկեղեցիին կոշնակի ձայնը և խեղդել մեր Աստուծո ձայնը մեր իսկ սրբտին մեջ»:

Ահա թե ինչո՞ւ ամեն կողմ հավաքույթ ու ճառեր, ամեն կողմ ուխտ և հավատարմություն, աղոթք և պատարագ՝ դիմագրավելու մեծ վտանգը:

Վարդան և Ղևոնդ, կազմակերպող ոգիները այդ պայքարին, տունն տուն կպտտեին, կխոսեին ու կխրախուսեին բոլորը: Ամենքը լեցված էին Ավետարանի սուրբ հոգիով և Հայրենյաց պաշտպանության ուխտով: Բոլորը մեկ կմտածեին. «Եթե հասած է ժամանակը մեր կյանքին՝ սուրբ մահով վերջ տանք անոր՝ սուրբ պատերազմի մեջ, զայն ընդունինք ուրախությամբ և արիությամբ, քաջ հույսերով, բայց վախկոտություն չխառնվի մեր հավատքին մեջ»: Ամբողջ հոգևորականությունն ու ժողովուրդը զինվորագրված էին վասն Հայրենյաց, վասն Հիսուայի:

Կա՞րդոյք հայ ժողովուրդի համար ավելի մեծ սրբություն մը, քան Հայրենիքը ու քան քրիստոնեական սուրբ հավատքը: Այս

երկուքեն՝ ոչ մեկ բան կարող է մեզ անջատել, «ոչ հուրը, ոչ սուրը և ոչ իսկ ամենատեղի, որտեղ տառանալիքը մեր մարմիններում, որովհետև մենք մեր հայրը Ս. Ավետարանը կճաննանք, իսկ մեր մայրը՝ Առաքելական Ս. Եկեղեցին»։ Այսպես մտածած, զգացած և ապրած է մեր ժողովուրդը. «մահ ոչ իմացեալ մահ է, մահ իմացեալ անմահութիւն է»։

Հայ ժողովուրդը հարազատ զավակն է իր Մայր Հայրենիքին, որուն ամեն մեկ թիզ հողը և քարը իր արյունով է շաղախեց դարեր շարունակ։ Հայ ժողովուրդը ոչ մեկ ատեն չի սակարկեց իր արյունը՝ իր Եկեղեցւոյ և Հայրենիքի համար։ Այսպես ըրաւ ան նաև մեր օրերուն։ Երբ օտարները կուգին ներխուժել մեր երկրի սահմաններին ներս, մեր ո՞ր երիտասարդը խնայեց իր արյունը։ Ո՞ր տուն շունեցաւ իր զոհը այդ սուրբ պայքարին մեջ։ Եվ եթէ այսօր կապրինք խաղաղ և երջանիկ, այդ կապրոյնք մեր զավակներու սուրբ արյունին և նահատակութեան։

Այսօր անվանակոչութեան տոնն է նաև մեր Վեհափառ Հայրապետին։ Նա բազմած է Ս. Լուսավորչի Աթոռին վրա, իբրև արթուն պահակ մեր սրբութեանը։ Վա՛յ անոր, որ սրբապղծութեամբ կհամարձակի մտնել այս սուրբ կամարներին ներս՝ պառակտելու Հայաստանյայց Եկեղեցին և հայ ժողովուրդը։ Թումբ պիտի կանգնենք անոնց դեմ ու անոնք իրենց կատաղութեան մեջ պիտի զարնվին իջման Ս. Սեղանի պատվանդանին ու պիտի խորտակվին, ինչպես խորտակվեցան Հազկերտներն ու Վասակները, Հայ Եկեղեցւոյ և Հայրենիքի բոլոր թշնամիները։

Քարոզից հետո կատարվեց հոգեհանգիստ «վասն համօրէն ննջեցելոց», որոնք ընկել են դարերի ընթացքում մարտի դաշտերում, մեր Եկեղեցւոյ և Հայրենիքի պաշտպանութեան աննահանջ դիրքերում։

Սուրբ պատարագի վերջում, իջման Ս. Սեղանի առաջ կատարվեց Հայրապետական մաղթանք՝ Վեհափառ Հայրապետի անվանուկոչութեան տոնի բարեբաստիկ առիթով։

Հավարտ սուրբ պատարագի, Վեհափառ Հայրապետը Մայր Տաճարում ընդունում է բոլորի շնորհավորութեանները իր անվանուկոչութեան տոնի առթիւ։

Ժամը 2.30-ին, Հոգևոր ձեմարանում կազմակերպվել էր գրական-գեղարվեստական երեկույթ՝ Ղևոնդյանց և Վարդանանց նահատակներին նվիրված։

Հանգիստութեան նախադասում էր Վեհափառ Հայրապետը, շրջապատված գերաշնորհ հոգևոր հայրերով և միաբանութեան անդամներով։

Հոգևոր ձեմարանի փոխ-տեսուչ, հոգեշնորհ Տ. Միսրոպ վարդապետը հանդիսի

բացումը կատարեց բովանդակալից ներածական ճառով։

Ձեմարանի երգչախումբը հաջողութեամբ կատարեց «Նորահաղ պսակավոր»-ը, «Թե հայրենյաց պսակալիր»-ը, «Իմ հայրենյաց հոգի Վարդան»-ը։ Բարեշնորհ Կարապետ սարկավազը հուզումով երգեց «Լոնց»։ Ամպերը եկան ծածկեցին»-ը, Նուպար Պալյանը՝ «Արշակ Բ-ի արիւղոն» (համանուն օպերայից), բարեշնորհ Հակոբ սարկավազ Կարա-Յազուկյանը Եղիշեից կարդաց Վարդանի ճառը (գրաբար), Ժիրայր սարկավազ Ճերեճյանը՝ Ալիշանից «Կարմիր Վարդան»-ը, Խորեն Միխայանցյանը արտասանեց «Հայաստանի Արծիվին»-ը (Հ. Պարիկյանի), և Ժողեֆ Ավետիսյանը՝ «Եղիշե»-ն (Գամառ Քաթիպալի)։

Ղևոնդյանց և Վարդանանց հիշատակին նվիրված գրավոր շարադրութեամբ հանդես եկավ Սանդրո սարկավազ Բեհբությանը։

«Այս օրը կրկնապես նվիրական օր է մեզ համար։ Այսօր հայ ժողովուրդը իր եկեղեցիներին կամարներին տակ և իր հասարակական բեմերի վրա խանդավառաւորով ու հպարտութեամբ ոգեկոչում է Վարդանանց Խորհուրդը, մի խորհուրդ, որով ավելի քան 1500 տարի պայմանավորված և իմաստավորված է եղել մեր ժողովրդի կյանքը։

Մենք ուրախ ենք, որ այսօր միաժամանակ նշում ենք և մեր սիրելի Հայրապետի անվանակոչութեան բերդառիթ տոնը։ Համազգային այս ցնծատոնին ինձ վրա քաղցր պարտականութիւն է դրված թարգմանել հանդիսանալ Հոգևոր ձեմարանի ուսանողների երախտագետ զգացմունքների և բոցավառ սիրտ ու սրտագին շնորհավորել Ձեր Վեհափառութեան անվանակոչութեան տոնը։

Այսօր հայ հավատացյալ ժողովուրդը պատվում է իր սիրելի, եկեղեցաշէն Հայրապետի բարձր անձնավորութեանը և սրտառուչ անկեղծութեամբ իր սերն ու հավատարմութեանն է արտահայտում դեպի Հայաստանյայց Եկեղեցւոյ դարավոր կենտրոն, անսասան ու հավիտենական Ս. Էջմիածինը։

Այսօր Ձեր Վեհափառութեան եկեղեցաշէն գործունեութեամբ ծրուած, ծաղկում ու բարգաւաճում է հայ ժողովրդի հավատքի և հույսի վառարան ամենասուրբ Էջմիածինը և իր Հոգևոր ձեմարանը։ Հայ ժողովուրդը Ձեզ անվանում է «Շինարար» Հայրապետ։

Այսօր հայ ժողովրդի ազգային-եկեղեցական միասնական ոգու տոնն է։ Որքան լավ ըմբռնենք ոգու միասնութեան նշանակութեանը և գործադրենք այն մեր կյանքում, այնքան երկար ու երջանիկ կապրենք իբրև ազգ։ Այդ ոգու կիրառումն էր, որ հանգեցրեց նվարտակի դաշինքին, բոլոր տեսակի սուրբ ազատութեանների վերանվաճման՝ պարսկա-

կան բռնակալ իշխանութիւնից: Միասնական ալդոգին այսօր էլ, ավելի քան երբեք, զգացւում է, աճում հայութեան ծոցում: «Գլխովը շատ ամպիր կանցնեն, սարը միշտ կա անսասան», — երգել է ամենայն հայոց բանաստեղծը՝ անմահ Թումանյանը: Նա աչքի առաջ է ունեցել հայ ժողովրդի հարափոփոխ ճակատագիրը, երբեմն՝ պայծառ, երբեմն էլ թխտոտ երկնքի նման, և կանխազգալով այսօրվա հրշանդի վերածնունդը՝ ավելացնում է. «Սարը միշտ կա անսասան», այսինքն՝ հայ ժողովուրդը, Ս. Էջմիածինն ու Հայրենիքը միշտ անսասան կմնան: Եվ այսօր Մասիսի դիմ հանդիման, մշտադալար կաղնու նման կանգնած է Ս. Էջմիածինը՝ հայ ժողովրդի միասնութեան, անպարտելիութեան հավերժահոս աղբյուրը: Ս. Էջմիածինը մեր մեծանուն հայրապետների խաչապատկ արձանն է:

Վարդանանց ոգին ինչքան հավատի, նույնքան էլ հայրենասիրութեան է կոչում հայ ժողովրդի զավակներին: Հավատի և հայրենասիրութեան այդ միասնութիւնը այսօր էլ պահպանվում է, և մենք, Հոգևոր Ճեմարանի սաներս, դարգացնում ենք դրանք մեր մեջ իրարից անբաժան: Մենք տեսնում և հրճվում ենք, թե ինչպես այսօր, մեր Հայրենի հողի ծոցում պահված մեր պապերի հազարավոր անկատար իղձերի սերմերը ծիլ ու ծաղկում են՝ ի հավերժացումն հայ ժողովրդի:

Վեհափառ Տե՛ր.

Այսօր Դուք հայ ժողովրդից միայն մեկ բան եք սպասում, որ Հայրենիքում տիրող միասնութիւնը տարածվի ամբողջ աշխարհում, հայ ժողովրդի բոլոր զավակների վրա անխտիր:

Մեր սրտերի ալիծփող այս ընդհանուր ուրախութիւնը թո՛ղ պատրաստի մեր սիրալիտ սրտերից մի անհուն բուրվառ, Ամենայն Հայոց Հայրապետի սուրբ իղձերի և ցանկութիւնների խունկով առցուն՝ մեր երախտագիտութեան և զոհունակութեան աղոթքը առ Աստված:

Բազկատարած աղոթում ենք Լուսավորչի սուրբ կանթեղի առաջ Զեր թանկագին կյանքի արեւշատութեամբ ու առողջութեամբ համար՝ ի բարօրութիւն Հայ Եկեղեցու և Ազգի:

Հավերժ փա՛ռք Վարդանանց քաջերի սուրբ և անմահ հիշատակին»:

Այա Հոգևոր Ճեմարանի Հայ ժողովրդի պատմութեան դասախոս, դոցենտ Համո Հարութիւնյանը հանդես եկավ Վարդանանց պատերազմի ազգային-հեղեղեցական նշանակութեան նվիրված ընդարձակ և բովանդակալից զեկուցմամբ:

Վարդանանց և Ղևոնդյանց հիշատակին նվիրված սույն հանդեսում Վեհափառ Հայրապետը խոսք առնելով, եզրափակեց օրվա տոնի նշանակութիւնը և ասաց.

«Ինչ լավ է, որ ամեն տարի կվերանորոգենք մեր գիտակցության առջև հիշատակը Մերոց Ղևոնդյանց և Մերոց Վարդանանց և կվերակենդանացնենք պատմությունը անոնց նահատակութեանց: Ինչքան լավ է, որ տարեկան գեթ մեկ անգամ վերստին կապրինք այդ սուրբ օրը, որ ավելի քան 1500 տարի է ի վեր պայծառ կերպով կուսավորե ամբողջ հայ ժողովուրդի հոգեկան-բարոյական աշխարհը:

Երբեմն մեզմե ռմանք կտարվին մտածել՝ ի՞նչ հարկ կա ամեն տարի կրկնել նույն խոսքերը, լսել տարիներով կրկնված պատմություններ, մտքեր:

Այդպիսի մտածում ունեցող մը երբ այսօր այստեղ գտնվեք, պիտի հասկնաք ի՞նչ սխալը: Մեր այսօրվան հանդեսը, Մեր կարծիքով, նշմարիտ կերպով ամբողջապես ի՞նչ նպատակին հասավ: Կակնարկենք հանդեսի վարդանանց հիշատակին նվիրված մասին և առաջին հերթին կրնդգծենք պր. Համո Հարութիւնյանի ներհուն նաոր, որ հագեցված էր պատմական նշմարտությամբ, գիտությամբ և հայրենասիրությամբ, հուզումով մատուցված գեղեցիկ կերպով:

Մենք ամբողջապես կյուրացնենք հարգելի բանախոսի մտքերը՝ իբր նշմարիտ ու հաւաքատ Մեր հոգիին: Երբ հնար ըլլաւ, պիտի փափագեինք, որ մեր ռասնողները այս դասախոսությունը ամբողջությամբ անգիր ընենին:

Ղևոնդյանց և Վարդանանց սրբազան պատերազմը նշմարիտ հիմնաբար է մեր ժողովուրդի հոգևոր, ազգային և քաղաքական կյանքին:

Հայ ժողովուրդի գիտակցության առջև այդ հերոսամարտը և անոր մղիչ ուժ հանդիսացող կրօնա-քաղաքական մտածողությունը պատմությանը ընթացքին ոչ միայն չէ տկարացած, այլ ավելի խտացած է, բյուրեղացած ու առավել իմաստ ստացած, և մնացած է միշտ այժմեական:

Դարերու ընթացքին փոխվեք են պայմանները և պարագաները, փոխվեք են անունները և դերակատարները, փոխվեք են դրդապատճառները և պայքարի ճնշերը, և սակայն շատ հաճախ հայ ժողովուրդը ի՞նչ տագնապալի, նակատագրական պահերուն, գտնվեք է

միշտ նույն կացությանց առջև, միշտ նույն հարցերու առջև: Եվ վարդապետաց օրինակին հետևելով, նույնպիսի կողմնորոշումով, նույնպիսի վճռականությամբ և նույնպիսի զոհողության գնով միայն ան կրցեր է իր գոյությունը պահպանել և հասնիլ փրկության ասիին: Այս իմաստով՝ վարդապետաց հերոսամարտը երբեք չէ վերջացած: Կարելի է ըսել՝ դարեր շարունակված է ան: Այսօր իսկ, Սփյուռքի պայմաններուն մեջ մանավանդ, նույն մարտը կշարունակվի «վասն Հայրենեաց և վասն հաւատոց», վասն մեր ազգային-եկեղեցական միասնության, վասն մեր սուրբ իղձերու իրականացման և ի խնդիր հայ ժողովուրդի պահպանության և մեկտեղման Հայրենի հողին վրա:

Ս. Էջմիածինը այն սրբազան վայրն է, այն սուրբ հաստատությունը, ուր շաղախվեցավ և մարմին առավ Ղևոնդյանց և Վարդապետաց ոգին, ուրկե հայ ժողովուրդը իր պատմական պատասխանը տվավ պարսից արհմեծին և ուր շողաց վարդապետ սուրբ: Այսօր մենք հպարտ ենք, որ մեզ է վիճակված ապրիլ ու գործել նույն այս սրբազան կամարներու

տակ: Ս. Էջմիածինը այսօր այ իր ձեռքին մեջ կկրե նույն դրոշմ՝ Ղևոնդյանց և Վարդապետաց դրոշմ, և կշարունակե Ավարայրեն սկիզբ առած մարտը, կշարունակե իր պատմական առաքելությունը հայ ժողովուրդի կյանքին մեջ:

Եվ այդ սուրբ գործը պիտի շարունակվի. մինչև ամբողջական իրականացումը մեր Ս. Եկեղեցվո և մեր ժողովուրդի արդար ու սրբազան իղձերուն:

Այս հանդեսը կփակենք եկեղեցականվեր և հայրենականվեր ապրումներով: Կոխտենք շարունակել Մեր սկսած գործը՝ Ղևոնդյանց և Վարդապետաց տեսիլներով, հաղթելու տենչով, «վասն Հայրենեաց և վասն հաւատոց»:

Հավետ փառք և օրհնություն Ղևոնդյանց և Վարդապետաց սուրբ հիշատակին: Կեցցե՛ մեր Վերածնած Մայր Հայաստանը:

Կեցցե՛ Հայ ժողովուրդը: Կեցցե՛ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը:

Վարդապետաց հիշատակին նվիրված այս հույժ դաստիարակիչ գրական-գեղարվեստական հանդեսը վերջացավ խմբովին երգված «Տերունական արթիժ»-ով և Վեհափառ Հայրապետի «Պահպանիչ»-ով:

